

2. Лагард К. Новый многосторонний подход для XXI века: лекция имени Ричарда Димблби [Электронный ресурс] / Кристин Лагард // Международный Валютный Фонд, Лондон, 3 февраля 2014 года. – Режим доступа: <https://www.imf.org/external/russian/np/speeches/2014/020314r.pdf>
3. GNI per capita, Atlas method (current US\$) [Electronic Resource] / The World Bank. – Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD>.
4. Gross Domestic Product 2012 [Electronic Resource] // The World Bank: World Development Indicators, 2013. – Mode of access: <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>.
5. Разработка продуманной политики: действенный способ сокращения неравенства [Электронный ресурс] // Обзор МВФ 13 марта 2014 г. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/Russian/pubs/ft/survey/so/2014/POL031314AR.htm>.
6. FISCAL POLICY AND INCOME INEQUALITY IMF POLICY PAPER [Electronic Resource] // International Monetary Fund, Washington, D.C. January 23, 2014. – 68 p. – Mode of access: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/012314.pdf>.
7. Остри Дж. Д. Борьба с неравенством с помощью перераспределения: лечение хуже болезни? [Electronic Resource] / Джонатан Д. Остри и Эндрю Берг // Базовая страница блогов iMFdirect: <http://blog-imfdirect.imf.org/>. 26 февраля 2014 года.
8. Гупта С. Как реагировать на растущие требования о решении проблемы неравенства доходов – руководство для пользователей / Санджив Гупта и Майкл Кин // Базовая страница блогов iMFdirect: <http://blog-imfdirect.imf.org/>. 19 марта 2014 года.
9. Ostry Jonathan D. Redistribution, Inequality, and Growth [Electronic Resource] / Jonathan D. Ostry, Andrew Berg, and Charalambos G. // International Monetary Fund. February 2014. – 30 p. Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2014/sdn1402.pdf>.

Панфилова Т. А. – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, доцент Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана.

УДК 336.581

Л. Я. Беновська

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКІВ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Розглянуто основні проблеми ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів Львівської області. Акцентовано увагу на асиметричності капітальних видатків місцевих бюджетів та стійкій тенденції зниження їх абсолютного обсягу і частки в загальних обсягах видатків. Проаналізовано проблеми кредиторської заборгованості місцевих бюджетів та казначейської

© Л. Я. Беновська, 2014

системи касового виконання місцевих бюджетів. Запропоновано напрями підвищення ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів.

Ключові слова: *місцеві бюджети, капітальні видатки, видатки розвитку, ефективність видатків.*

Фінансова спроможність є основою для забезпечення якісного виконання органами місцевого самоврядування своїх повноважень. Однак в країні склалась ситуація, коли фінансові проблеми місцевих органів влади поглиблюються з року в рік та на сьогоднішній день набули особливої гостроти. Це пов'язано, з однієї сторони, з хронічною нестачою грошей та нестабільністю їх дохідних джерел, а з іншої – з неефективним їх використанням. Як наслідок, на місцях не вирішуються найважливіші проблеми, занепадає міське господарство, погіршується стан доріг та інші комунікації міської інфраструктури, страждає соціально-культурна сфера.

Основною проблемою низької ефективності видатків місцевих бюджетів є їх надмірна соціальна спрямованість та розгалуженість мережі соціальної сфери. Преважна частка соціальних видатків це захищені видатки (їх частка у місцевих бюджетах Львівщини за останні десять років постійно зростала та у 2012 р. становила 85,4%), що знижує можливість втручання органів місцевого самоврядування у бюджетний процес. Як наслідок, обсяги видатків розвитку місцевих бюджетів є настільки низькими, що не спроможні реально вплинути на соціально-економічну ситуацію в регіоні.

Питання фінансової спроможності місцевих бюджетів набули висвітлення у наукових працях С. Буковинського, О. Василик, В. Вишневського, В. Гейця, О. Демківа, В. Демянишина, О. Кириленка, Б. Кабаці, В. Копилова, І. Луніної, Л. Петракової, І. Чугунова. Однак управління місцевими бюджетами потребує вирішення проблеми низької ефективності капітальних видатків місцевих бюджетів, що вимагає поглибленого вивчення існуючих проблем та пошуку шляхів їх розв'язання.

Метою статті є виявлення основних проблем ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів та пошук шляхів їх розв'язання.

Згідно з чинним законодавством бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною спеціально фонду місцевих бюджетів. Основними структуроутворюючими елементами видатків бюджету розвитку є: погашення місцевого боргу; капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам, внески органів влади до статутного капіталу суб'єктів господарювання та видатки пов'язані з експертною оцінкою земельних ділянок, що підлягають продажу.

Капітальні видатки бюджету розвитку спрямовуються на: соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних програм (проектів);

будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян, тощо.

Проведене дослідження дозволило виявити основні тенденції та проблеми фінансування капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області:

1. *Намітилась тенденція до зниження частки капітальних видатків у видатках місцевих бюджетів.* Проведене дослідження показало, що за останні десять років найвищими абсолютні обсяги капітальних видатків місцевих бюджетів Львівщини були у 2008 р. – 1070,9 млн грн, а у 2004 р. спостерігалось найвище значення частки капітальних видатків у загальних видатках області – 18,8% (рис. 1). Однак протягом трьох останніх років намітилась тенденція не лише до зниження абсолютних обсягів капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області, але і до стійкого зниження частки капітальних видатків у загальних видатках місцевих бюджетів.

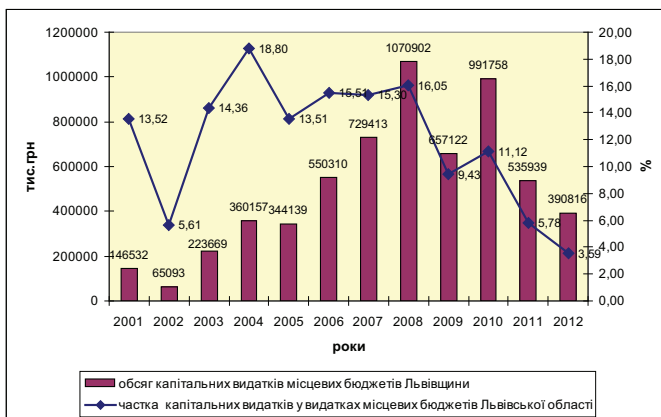

Рис. 1. Динаміка капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області

У 2012 р. капітальні видатки місцевих бюджетів Львівської області у 2012 р. становили 390,8 млн грн в тому числі 388,5 млн грн складала видатки спеціального фонду. Основна частка капітальних видатків припадала на обласний центр – 138,4 млн грн. У 2012 р. порівняно з попереднім роком загальний обсяг капітальних видатків спеціального фонду знизився на 72,5%. Для прикладу в цілому по Україні обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів у 2012 р. порівняно з попереднім знизився на 6,8%. У структурі капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області за 2012 р. основна частка припадала на капітальний ремонт (31,84%), реконструкцію та реставрацію (27,01%),

придбання обладнання і предметів довгострокового користування (15,78%) [2]. Отже більше половини капітальних видатків – це видатки що забезпечують підтримання стану об’єктів, та не забезпечують розвиток територій.

Аналогічна тенденція спостерігалась щодо частки капітальних видатків у загальних видатках місцевих бюджетів. Так, якщо у 2010 р. вона становила 11,12%, то у 2012 р. вона знизилась більше як у 3 рази до 3,59%. Це значення було найнижчим за весь проаналізований період 2001-2012 рр. [1].

Зниження обсягів капітальних видатків місцевих бюджетів відобразилось на структурі капітальних інвестицій області, а саме: у 2012 р. частка капітальних видатків місцевих бюджетів у капітальних інвестиціях області становила 3,50% та зменшився порівняно з минулим роком на 0,92% (табл. 1).

Таблиця 1

Частка капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області у капітальних інвестиціях області

Видатки	Капітальні інвестиції у Львівській області, тис. грн		Капітальні видатки місцевих бюджетів Львівської області, тис. грн		Частка капітальних видатків місцевих бюджетів в капітальних інвестиціях області, %		Приріст частки, (2012 до 2011 рр.) %
	2011 р.	2012 р.	2011 р.	2012р.	2011р.	2012 р.	
Усього	12 113 954	11 173 321	535 999	390 816	4,42	3,50	-0,93
в.т.ч. державне управління	455 986	310 192	6 252	6 086	1,37	1,96	0,59
будівництво	1 926 094	2 242 733	245 794	106 098	12,76	4,73	-8,03
освіта	112 365	108 035	71 643	54 396	63,76	50,35	-13,41
охорона здоров'я та соціальний захист	298248	293 789	52 660	37 551	17,66	12,78	-4,87

Негативна тенденція зниження обсягів капітальних видатків місцевих бюджетів відобразилась на обсягах капітального будівництва та зростанні кількості об’єктів незавершеного будівництва. В цілому у Львівській області на 1.01.2013 р. було зареєстровано 792 об’єкти незавершеного будівництва. У містах області було 94 незавершені об’єкти житлового та 140 незавершених об’єктів нежитлового будівництва. По районах області більшість об’єктів незавершеного будівництва належало до нежитлового фонду – 499 одиниць та 59 об’єктів житлового фонду.

Вартість незавершених об’єктів капітального будівництва в цілому по області станом на 01.01.2013 р. становила 2743,6 млн грн, основна її частка – 743,9 млн грн припадала на м. Львів (рис. 2).

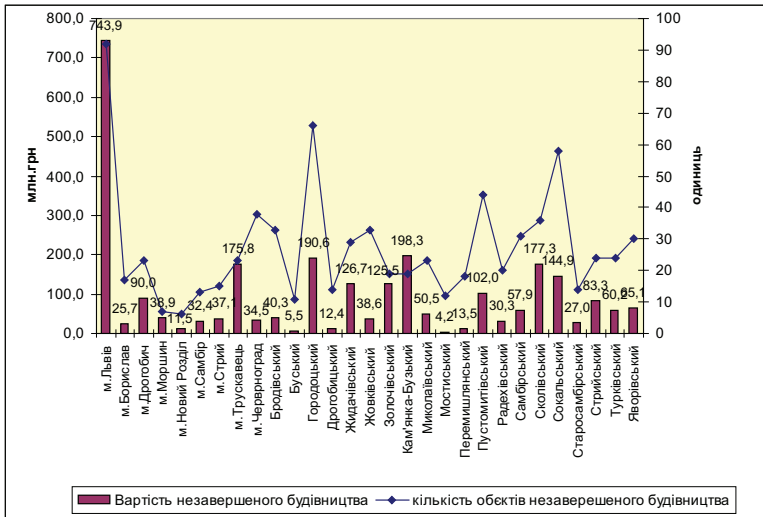

Рис. 2. Основні характеристики незавершеного будівництва у Львівській області станом на 01.01.2013

Зниження частки капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області є негативною тенденцією, що лише поглиблює і так складну ситуацію, що склалась в інвестиційному розвитку області.

Високий рівень асиметричності капітальних видатків місцевих бюджетів Львівської області. Основна частка капітальних видатків області припадає на обласний центр та міста обласного підпорядкування, що викликано процесами урбанізації. Так у м. Львів частка капітальних видатків у загальних видатках місцевих бюджетів становила – 5,42%, однак порівняно з попереднім роком знизилась на 2,56%. По решті містах області частка капітальних видатків у загальних видатках місцевих бюджетів у 2012 р. порівняно з попереднім роком зросла: у м. Борислав вона склала – 4,83% (приріст 0,21%), м. Дрогобич – 4,32% (приріст 0,62%), м. Моршин 5,01% (приріст 2,76%), м. Самбір – 4,83% (приріст 0,60%), м. Стрий – 6,02% (приріст 1,36%), м. Трускавець – 8,69% (приріст 3,03%) [2].

Розподіл районів за часткою капітальних видатків у загальних видатках бюджетів дозволив виділити три групи районів з високим, середнім та низьким рівнем. До першої групи з високим рівнем увійшли: Кам'янсько-Бузький – 5,72% та Пустомитівський – 6,16% райони. До другої групи з середнім рівнем – Миколаївський – 4,51% та Стрийський райони – 3,04%. Решта районів – це райони з низькою часткою капітальних видатків (рис. 3).

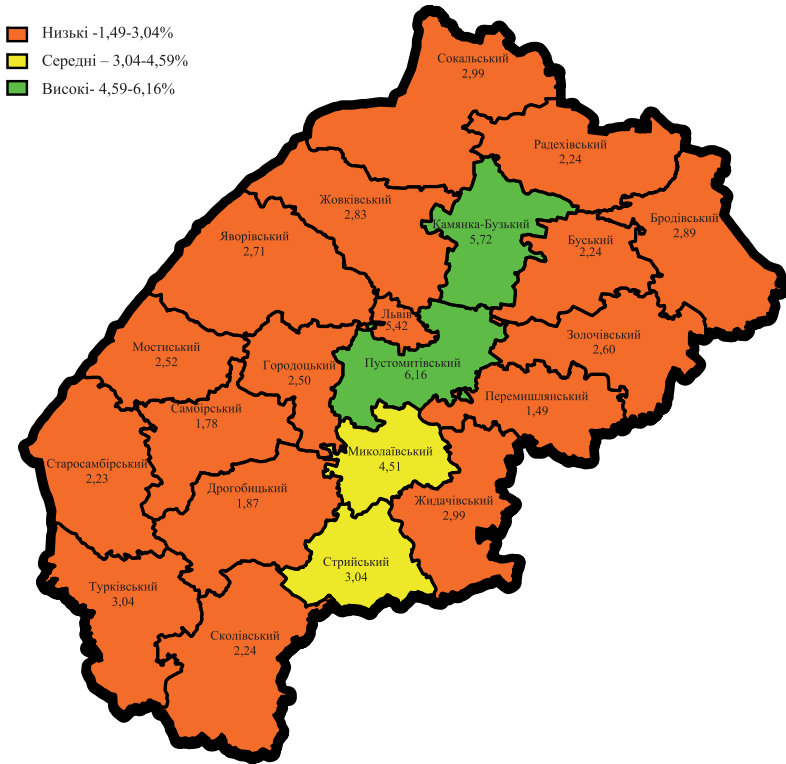

Рис. 3. Розподіл районів Львівської області за часткою капітальних видатків у видатках місцевих бюджетів у 2012 р.

Концентрація бюджетних інвестицій у містах області та наближених до обласного центру районах лише посилює внутрішню соціально-економічну диференціацію Львівщини та залишає обширні периферійні ареали без належного фінансування капітальних видатків.

Обмеження можливості капітальних видатків з місцевих бюджетів за рахунок зростання кредиторської заборгованості місцевих бюджетів. Так станом на 01.01.2013 р. кредиторська заборгованість місцевих бюджетів Львівської області за загальним фондом становила – 150,4 млн грн, тоді як дебіторська заборгованість – 14,65 млн грн, за спеціальним фондом відповідно 136,1 млн грн та 1,46 млн грн (табл. 2) [2].

Таблиця 2

**Динаміка кредиторської заборгованості місцевих бюджетів Львівської області
за спеціальним фондом**

Регіон	на 01.01.2012				на 01.01.2013			
	кредиторська заборгованість, всього	частка у заг. видатках, %	кредиторська заборгованість, спец. фонд	частка у видатках спеціального фонду, %	кредиторська заборгованість, всього	частка у заг. видатках, %	кредиторська заборгованість, спец. фонд	частка у видатках спеціального фонду, %
Обласний бюджет	32583,35	1,83	16865,79	5,16	60919,57	3,25	30900,3	23,59
м. Львів	105625,61	5,12	25259,70	8,13	77696,18	3,04	28712,9	10,11
м. Борислав	3880,18	3,02	1603,57	11,28	5323,37	3,36	2473,13	14,43
м. Дрогобич	4299,99	1,56	1061,64	4,40	10463,32	3,08	4303,52	15,88
м. Моршин	363,56	1,58	165,50	8,29	608,93	2,04	336,47	12,95
м. Новий Розділ	743,07	0,90	491,27	7,07	1487,57	1,54	438,33	9,81
м. Самбір	2057,00	2,31	658,75	10,91	2170,99	1,95	1168,66	11,77
м. Стрий	1937,17	1,11	520,53	2,59	6536,55	3,05	769,35	3,59
м. Трускавець	2576,74	2,98	667,50	5,47	3796,17	3,59	2102,61	16,38
м. Червоноград	3417,24	1,46	1866,95	6,46	9239,82	3,26	1525,20	6,90
Бродівський	2181,11	1,13	1130,44	8,64	5923,89	2,49	3428,38	25,62
Буський	1508,52	0,99	1053,04	10,63	4058,05	2,33	3037,56	45,18
Городоцький	1680,77	0,87	1000,02	8,32	4178,91	1,87	1829,57	17,77
Дрогобицький	1674,43	0,87	1094,78	15,63	3840,43	1,68	2617,53	35,81
Жидачівський	3870,36	1,88	2137,91	22,30	4580,91	1,86	1727,78	14,15
Жовківський	4263,42	1,29	2320,72	10,06	7831,66	2,02	4401,87	21,10
Золочівський	4443,58	2,19	3152,14	26,38	5091,16	2,12	3241,25	23,47
Кам.-Бузький	2884,36	1,65	1793,78	13,62	4801,73	2,22	2998,17	10,18
Миколаївський	2069,25	1,04	1203,96	4,17	6871,04	3,17	4448,45	25,99
Мостиський	1229,77	0,72	353,34	6,46	2659,68	1,27	1256,41	13,43
Перемишлянський	1400,98	1,09	287,61	4,29	2314,55	1,48	1473,59	21,64
Пустомитівський	8443,47	2,81	6241,71	17,25	11221,41	3,30	8504,01	30,31
Радехівський	1202,83	0,79	791,82	9,90	5143,12	2,86	3034,04	35,75
Самбірський	1845,75	0,78	512,81	5,85	4866,45	1,65	2152,57	18,39
Сколівський	2058,64	1,01	1281,02	11,49	2316,44	0,96	1383,07	15,88
Сокальський	3621,86	1,31	1860,84	7,87	6619,04	2,13	3535,20	20,34
Ст.-Самбірський	2187,95	0,84	667,76	4,47	5754,20	1,88	2939,47	25,42
Стрийський	1456,01	0,81	1076,19	7,82	6604,26	3,23	3600,50	27,02
Турківський	1862,68	0,88	625,09	11,32	2756,68	1,05	996,47	9,73
Яворівський	3933,33	1,05	2547,41	12,27	10852,26	2,42	6755,91	28,70
Видатки - всього	211302,97	2,28	80293,60	7,75	286528,3	2,63	136092	16,74

В цілому на 01.01.2013 за обома фондами кредиторська заборгованість місцевих бюджетів Львівської області склала 286,52 млн грн, що на 75 млн грн більше, ніж попереднього року. Прострочена кредиторська заборгованість станом на 01.01.2013 р. склала 108,65 млн грн, тобто більше третини. Основна частка кредиторської заборгованості припадала на обласний бюджет – 60,9 млн грн, м. Львів – 77,6 млн грн, м. Дрогобич – 10,4 млн грн, м. Червоноград – 9,2 млн грн, Пустомитівський – 11,2 млн грн та Яворівський райони – 10,8 млн грн.

У 2012 р. у порівнянні з попереднім, відбулось зростання частки кредиторської заборгованості у загальних видатках області. Так, якщо у 2011 р. вона становила 2,28% (зокрема 1,59% – частка кредиторської заборгованості у видатках загального фонду та 7,75% частка кредиторської заборгованості у видатках спеціального фонду), то у 2012 р. вона збільшилась на 0,35% та становила 2,63%. Зростання відбувалось, головним чином, за рахунок спеціального фонду (частка кредиторської заборгованості у видатках спеціального фонду у 2012 р. становила – 16,74%).

В структурі кредиторської заборгованості місцевих бюджетів Львівської області за спеціальним фондом у 2012 р. основна частка припадала на капітальні видатки – 102,14 млн грн, (або 75%), з них 28,66 млн грн на обладнання та предмети довготривалого користування, 10,49 млн грн – на капітальне будівництво, 37,94 млн грн – на капітальний ремонт, 23,22 млн грн – на реконструкцію та реставрацію.

Слід констатувати, що зростання обсягу кредиторської заборгованості Львівської області зумовлено, в основному, неоплатою територіальними органами Державної казначейської служби платіжних доручень розпорядників коштів обласних бюджетів.

Недосконалість казначейської системи касового виконання місцевих бюджетів, що породжує на практиці ряд проблем, серед яких:

– проведення платежів розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів. Проблемою є те, що Державна казначейська служба своєчасно не виконує платіжних доручень розпорядників та одержувачів коштів міських бюджетів Львівської області. Зокрема, казначейство блокує виплати по спецфонду бюджету розвитку, на ремонт доріг, капітальний ремонт тощо. Таким чином, місцеві органи, маючи гроші на рахунках не можуть ними скористатися.

– проблеми покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів. Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що в на початку бюджетного року через інституційні можливості формування та використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні постійно виникає загроза недофінансування не лише бюджету розвитку, але і захищених статей бюджету. В ході виконання місцевих

бюджетів виникають тимчасові касові розриви, які треба обов'язково покрити;

– гомісткість та складність форм звітності про використання бюджетних коштів та недостаній рівень контролю казначейських органів стосовно використання бюджетних коштів.

Розв'язання проблем підвищення ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів потребує побудови регіональної фінансової політики заходи якої необхідно будувати на наступних засадах: зростання фінансової незалежності місцевих бюджетів за рахунок збільшення ресурсної бази (закріплення за місцевими органами бюджетоутворюючих податків і зборів) ; розвиток системи місцевих запозичень для забезпечення інвестиційних витрат місцевого самоврядування; забезпечення ефективного управління бюджетними ресурсами місцевих бюджетів за рахунок більшої відкритості та підконтрольності дій органів місцевого самоврядування у результаті участі громадськості в бюджетному процесі, у визначенні пріоритетів бюджетних витрат та оцінці якості наданих послуг.

В основу побудови політики підвищення ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів необхідно покласти наступні принципи:

– забезпечення відповідності напрямків видатків розвитку місцевих бюджетів загальнодержавним пріоритетам визначеним у довгостроковій перспективі;

– забезпечення сталості видатків розвитку через наявність можливостей планувати та здійснювати такі видатки у довгостроковій перспективі;

– фінансування видатків розвитку шляхом запровадження механізму, який унеможливує використання зазначених коштів на фінансування поточних потреб, упередження нецільового використання зазначених коштів;

– забезпечення контролю за ефективним використання коштів, які спрямовуються на видатки розвитку.

Виходячи з цього основними напрямками підвищення ефективності видатків розвитку місцевих бюджетів Львівської області повинні бути такі:

1. *Забезпечення стабільності видатків* розвитку шляхом зростання ресурсної бази місцевих бюджетів:

- забезпечення заходів з належної реалізації Податкового кодексу України щодо впровадження податку на нерухоме майно;
- здійснення децентралізації видатків за окремими програмами житлово-комунального та дорожнього господарства, заходи з реалізації яких мають забезпечувати місцеві органи влади;
- удосконалення адміністрування плати за землю через завершення процесу інвентаризації земель, запровадження механізму набуття на конкурсних засадах права на оренду земельних ділянок, роз-

ширення прав органів місцевого самоврядування встановлювати ставки податку;

- прискорення затвердження порядку надання додаткової дотації на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання державою податкових пільг зі сплати земельного податку.

2. *Посилення контролю казначейських органів за використання бюджетних коштів та активізація діяльності казначейства стосовно запобіганню бюджетним правопорушенням.* Для підвищення відповідальності казначейства за протермінування платежу більше як на три дні мають бути передбачені відповідні штрафні санкції.

3. *Залучення зовнішніх запозичень під інвестиційні потреби місцевих бюджетів.* Важливо розширити умови місцевих бюджетів щодо здійснення зовнішніх запозичень та використання їх як інвестиційного ресурсу. Для цього необхідно збільшити частку видатків загального фонду місцевих бюджетів, що спрямовується на обслуговування боргу, шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу. (згідно діючих норм видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу).

4. *Необхідно законодавчо унормувати субвенції з держбюджету місцевим бюджетам,* що використовуються на розвиток, будівництво, утримання, ремонт та реконструкцію вулиць і доріг комунальної власності, через внесення змін до Бюджетного кодексу України.

5. *Важливо розширювати число місцевих бюджетів,* які використовують програмно-цільовий метод бюджетування, зокрема до бюджетів розвитку. Провести інвентаризацію цільових програм, що фінансуються з місцевих бюджетів та за її результатами припинити дію неефективних та тих що дублюють одна одну.

Список використаних джерел

1. Моніторинг стану виконання місцевих бюджетів Львівської області у 1991, 2001–2010 рр. / Головне фінансове управління Львівської обласної державної адміністрації. – Львів, 2010. – С. 243.
2. Про видатки місцевих бюджетів Львівської області на освіту /Головне фінансове управління Львівської обласної державної адміністрації // <http://old.loda.gov.ua/old/ua/oda/structure>.

Беновская Л.Я.

Проблеми ефективності расходів розвитку місцевих бюджетів Львівської області та шляхи їх вирішення

Рассмотрены основные проблемы эффективности расходов развития местных бюджетов Львовской области. Акцентировано внимание на асимметричности

капитальных расходов местных бюджетов и стойкой тенденции снижения их абсолютного объема и части в общих объемах расходов. Проанализированы проблемы кредиторской задолженности местных бюджетов и казначейской системы кассового выполнения местных бюджетов. Предложены направления повышения эффективности расходов развития местных бюджетов.

Ключевые слова: местные бюджеты, капитальные расходы, расходы развития, эффективность расходов.

Benovska L.

The problems of efficiency of expenditures of development of the local budgets of Lviv region and the ways of their solution

The basic problems of efficiency of expenditures of development of the local budgets of Lviv region are considered. An attention is concentrated on the asymmetry of capital expenditures of the local budgets and proof tendency of decline of their absolute volume and part in general volumes of the expenditures. The problems of payables of the local budgets and treasury system of cash implemension of the local budgets are analysed. The directions of increase of efficiency of expenditures of development of the local budgets are offered.

Key words: local budgets, capital expenditures, expenditures of development, efficiency of expenditures.

Беновська Лілія Ярославівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України.

УДК 336.143.01

Г. В. Возняк

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ БЮДЖЕТУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ВЕКТОР РОЗВИТКУ

Досліджено процес програмно-цільового бюджетування та визначено його вплив на соціально-економічний розвиток регіону. Проаналізовано проблеми запровадження цього методу в Україні. Окреслено напрями удосконалення процесів прогнозування бюджетів на регіональному рівні.

Ключові слова: програмно-цільовий метод, бюджетування, регіон, бюджет регіону, бюджетні кошти.

© Г. В. Возняк, 2014